

Faktablad: Hållbara transporter?

Transporter behövs för att flytta varor och människor mellan olika platser. Till exempel för att transportera mat och andra varor mellan och inom olika länder, att förflytta både elever och material till och från landets skolor, för att vi ska kunna hälsa på varandra, åka på semester och få se och uppleva nya platser och kulturer.

Kraftigt ökande transporter

Transporterna har ökat kraftigt det senaste århundradet, från en kilometer per person och dag i början av 1900-talet till över 40 kilometer idag. Sätten vi reser på har också förändrats under historien från att mest ske med järnväg, segelfartyg och hästar till att domineras av bilar, snabba båtar och flygplan.

Transport av personer och varor inom Sverige står idag för en fjärdedel av Sveriges energianvändning och bilen är det vanligaste transportmedlet. Vägtrafiken står för den största delen av energianvändningen från transporter i Sverige (93 procent) och av dessa står personbilstrafiken för över 60 procent.

Trafiken bidrar till ett flertal miljöproblem bland annat hälsofarlig luft, buller, övergödning och försurning. Till det kommer effekter som intrång i naturen, skapande av barriärer i landskapet, olyckor, stress och trängsel i våra städer. Det är ett dilemma att det transportsystem som är till så stor nytta för oss samtidigt är ett av de största miljöhoten.

Många av transporterna slukar massor av fossil energi, till exempel de med bil, flyg eller lastbil, vilket ger stora utsläpp av koldioxid som förstärker växthuseffekten. Transportsektorn står för 13 procent av växthusgasutsläppen globalt sett. Oljeberoendet leder också till risk för utsläpp av olja på land och till sjöss och till andra hälsofarliga utsläpp.

I Sverige står transporter för hela 33 procent av utsläppen av växthusgaser, men det beror egentligen inte på att Sveriges transportsystem är ovanligt dåligt utan att vår produktion av el och värme släpper ut mindre växthusgaser än i många andra länder. Sammantaget gör det att transporternas andel av de totala utsläppen blir större. Det innebär dock att transportsektorn är ett av de områden i Sverige där vi har störst möjligheter att minska utsläppen.

Hur kan transporterna bli mer hållbara?

Transporterna kan bli mer hållbara och miljövänliga på flera olika sätt. Genom att välja det energismartaste transportslaget, miljövänliga bränslen, energieffektivisera och undvika onödiga transporter.

Byta transportslag

Ett sätt att göra transporter mer hållbara är att byta transportslag till ett som är mer energismart, till exempel att åka tåg, cykla eller gå istället för att åka bil. I Sverige är varannan bilresa faktiskt under fem kilometer - ett avstånd kort nog för att cykla.

Att färdas med buss eller tåg är oftast betydligt smartare än att åka bil. Bussar och tåg kräver i och för sig massor av energi, men det får plats så många människor i varje buss eller tåg. Det allra bästa för både klimatet och miljön är att ta sig fram för egen maskin genom att gå eller cykla, eller varför inte åka rullskridskor, spark, skateboard eller kickbike? Det är både kul, motion och frisk luft på en gång!

Det finns många sätt att göra det enklare för människor att välja energismarta transportslag. Att bygga fler bilvägar är ett steg i fel riktning - mer vägar ger mer trafik. Istället behövs säkra och smidiga gång- och cykelbanor och kollektivtrafik med många hållplatser, så att det blir ungefär lika enkelt att gå till busshållplatsen som till bilen. En lösning skulle kunna vara cykeluthyrning vid tågstationerna, så att den som är på besök kan välja cykel istället för taxi. En annan lösning är att se till att det är billigare att ta tåget än att flyga utomlands, så att människor blir sporrade att välja det klimatsmarta alternativet.

Byta bränsle

De flesta av dagens bilar får sin energi ifrån fossila bränslen som bensin eller diesel, som ger höga utsläpp av koldioxid. Flygplan drivs med fossilt bränsle som ger en omfattande klimatpåverkan. Den blir extra kraftig eftersom utsläppen sker på hög höjd.

Befintliga transporter blir mer hållbara om bränslet kan gå från fossilt till förnybart - till exempel genom att byta från bensinbil till elbil eller genom att utveckla biodrivmedel till flygplan.

Sveriges el produceras med en klimatpåverkan som är lägre än genomsnittet för el i EU, där el producerad med fossila bränslen är vanligare. Tåg ger generellt energieffektiva transporter och har i Sverige extra låg klimatpåverkan, eftersom elen kommer från en mindre miljöskadlig produktion.

Avgörande för att få till ett bränsleskifte är att det blir billigare och enklare att välja förnybara bränslen istället för fossila. Till exempel behövs fler elbilsladdare, så att den som kör lite längre kan fylla på med el längs vägen.

Kanske borde det även finnas laddstationer för elcyklar? Flygplansbränsle är idag väldigt billigt, vilket beror på att den som använder bränslet slipper betala för den nedsmutsning det orsakar. Genom att låta förorenaren betala för nedsmutsningen ökar motivationen att använda rena, förnybara bränslen.

Energieffektivisera

Det går också att energieffektivisera transportererna, till exempel genom att ha mindre bilar, bilar med mer bränslesnåla motorer och genom att övergå till elbilar. Elbilar kräver nämligen betydligt mindre energi än exempelvis bensinbilar, eftersom en stor del av bensinen blir värme istället för rörelse.

Ett annat sätt är att fylla upp bilar, bussar och tåg med fler passagerare så minskar transportarbetet och utsläppen per person som åker. I varje svensk bil åker i genomsnitt 1,1 person, vilket är slöseri eftersom det går åt ungefär lika mycket bränsle som när bilen är full.

Undvik onödiga transporter

Flyget är en riktig energitjuv, vars globala utsläpp av växthusgaser ökar kraftigt eftersom vi flyger allt mer. En Thailandsresa ger närmare 2,5 ton koldioxidekvivalenter per person vilket är mer än vad varje person får släppa ut per år i framtiden om vi ska nå klimatmålen. Därför är det värt att se om det går att ta tåg eller buss på semestern, eller att semestra närmare hemmet. Ytterligare ett sätt som är lätt att glömma är att dra ner på transporter som inte behövs. Till exempel kanske det går att ha resfria möten på nätet eller telefon istället för att åka varje gång?

Varustransporter

Att handla varor och mat som producerats lokalt minskar behovet av transporter. Det är bra eftersom det är slöseri med energi att köra varor fram och tillbaka mellan regioner och länder i onödan.

Samtidigt är transporten ofta bara en liten del av en produkts totala miljöpåverkan. Det beror på att det trots allt är mycket mer energieffektivt att frakta många saker samtidigt. Därför är det många gånger viktigare att fundera över valet av produkter, och hur de är producerade, än hur långt de har färdats.

Ändå finns det mycket att göra för att sänka utsläppen från de globala transportererna av varor. Det gäller att minska sträckan som varje produkt färdas, bland annat genom att undvika onödiga omvägar, men det gäller också att se över på vilket sätt alla sakerna förflyttas.

Idag kommer exempelvis ungefär hälften av det vi lägger på tallriken från andra länder. Det vi importerar allra mest är fisk, frukt och grönsaker. Ofta handlar det om produkter som inte kan växa i Sverige, som de 18 kilo bananer per person som vi varje år importerar från framförallt Sydamerika. Men vi fraktar också hit mycket som vi skulle kunna odla själva. Till exempel importerar vi varje år 12 kilo äpplen och päron per person, huvudsakligen från Italien och Nederländerna.

Nästan alla kläder vi köper är också importerade. Varje år transporteras ungefär 130 000 ton kläder och tyger in i landet, vilket motsvarar ungefär 15 kilo per person och år - eller 90 T-tröjor! En stor andel av kläderna har tillverkats i Kina, Turkiet, Pakistan och Indien, och har alltså rest en lång väg innan de landar i butiken. Det är inte ovanligt att ett klädesplagg genomgått en transportkedja på över 15 steg för att odlas, vävas, färgas, sys, distribueras och säljas. Dessutom kan de olika produktionsstegen ske i olika länder.

De allra flesta varustransportererna sker med sjöfart (90 procent), vilket är ett relativt energieffektivt sätt att transportera prylar, men för att minska utsläppen är det avgörande att det fossila fartygsbränslet kan bytas ut mot ett förnybart drivmedel.

Många frukter och grönsaker, med kort hållbarhet, fraktas med flyg eller i kyllda transporter. Det ger hög

klimatpåverkan och det är smartare att i stället välja frukt och grönt som producerats nära eller fraktats med båt. Transporterna på vägarna behöver också minska, genom att exempelvis frakta mer gods via järnväg eller genom att lasta mer i varje lastbil (öka fyllnadsgraden).

Till sist är det viktigt att komma ihåg transporten hem från butiken är helt avgörande. Ofta är resan till och från affären, som många gånger görs med bil, det steg i transportkedjan som släpper ut allra mest koldioxid!

Så tycker Naturskyddsföreningen

Att minska utsläppen från transporter är helt avgörande för att undvika klimatkaos. Naturskyddsföreningen arbetar således för att transportsektorn ska bli fossilfri till år 2030. För att nå målet krävs färre och kortare transporter, en övergång från fossila drivmedel till hållbara biodrivmedel eller el, samt mer energieffektiva transportslag, motorer och körsätt. Naturskyddsföreningen arbetar därför bland annat för att cykelinfrastrukturen och tågtrafiken ska ta över persontransporter från biltrafiken, godstrafik från lastbilarna och flygtrafikanter.

> Till alla Naturskyddsföreningen i skolans faktablad

Call to action - sidebar:

[Framtidsfrågor för ett hållbart samhälle](#)

Promos i sidebar:

[Konsumtionsbaserade klimatutsläpp](#)

[Cirkulär ekonomi](#)